

*Пантелєєв Володимир Павлович,
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри обліку та оподаткування
обліково-статистичного факультету;
Сакада Тетяна Давидівна,
старший викладач
кафедри економіко-математичних дисциплін та
інформаційних технологій,
заступник декана обліково-статистичного факультету;
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

ФЕНОМЕН КУЛЬТУРИ В ЕКОНОМІЦІ

*У роботі використано творчу спадщину
професора Ключникова Валентина Павловича (1926–2007),
доктора філософських наук, фундатора наукової школи логіки
та методології наукового пізнання людини, співробітника НАСОА,
якого поважав та високо цінував
перший ректор Академії, професор І. І. Пилипенко*

Філософський погляд на культуру особистості та її відображення у площинах культури. У фокусі сьогодення перебуває культура особистості у найрізноманітніших вимірах. За переконаннями проф. В. Ключникова, культура створює особистість. Поняття «культура» походить від латинського «обробка ґрунту», тому під культурою розуміють усе те нове, створене людиною, що зумовлює якісний стан розвитку всіх сфер людської діяльності. Існує багато визначень культури, але те, що об'єднує ці визначення, – це все створене людством нове, якісне. Основу духовної культури складають форми суспільної свідомості: моральна складова, релігійна, правова, політична, естетична, наукова. Вони є продуктом історичного розвитку суспільства і перебувають у єдності. Наразі найбільш важливе значення набуває моральна свідомість, моральна культура.

Сучасні дослідники культури, поглиблюючи дослідження, використовують нові поняття, наприклад «культурний код». Культурний код – це у широкому розумінні всі культурні звичаї: словниковий запас, культурні смаки, одяг, місце проживання тощо, які позначають статус або соціальне ранг людини і його місце у класі або соціальній категорії. Зазвичай людина, яка хоче піднятися по соціальних сходах, приймає культурний код навколишнього середовища, до якого вона прагне належати. Культурний код – це ключ до розуміння певного типу культури; унікальні культурні особливості, що, врешті-решт, дісталися народам від предків.

Зміст культури полягає у розвитку різних систем, створених для добра людей, для виробництва матеріальних і духовних цінностей, норм поведінки в суспільстві, процесу вільного пізнання істини.

Дослідниками-теоретиками культура розглядається у двох площинах. По-перше, культура як сукупність виробничих, суспільних, духовних досягнень людини та суспільства, як високий рівень розвитку. Саме цієї площини стосується поважне ставлення представників економічної думки до місця культури в оцінці розвитку суспільства. А. Смит (1723–1790) розглядав культурне суспільство як протилежне варварському. О. фон Бем-Баверк (1851–1914) свідомо виокремлював ступінь розвитку культури. С. Подолинський (1850–1891) розрізняв примітивну культуру, котра в дійсності ще не культура, бо не ґрунтується на корисній справі – на нагромадженні енергії, а тільки на звужуванні сил, зібраних попередніми життєвими процесами; ця культура не може бути зарахована в число тих способів та культуру у прогресивному розумінні; постійним рухом культури народу, впроваджуючи вищі системи культури й машин у рільництві. Термін «податкова культура» був запропонований А. Й. Шумпетером (1883–1950). Розглядаючи економічну науку, С. Кузнець (1901–1985) згадував про культуру обміну.

По-друге, виокремлюється культура підприємства, культура управління підприємством, культура управлінського персоналу та працівників підприємства, а саме, культура управління, культура обліку, культура контролю, культура внутрішнього аудиту, культура аналізу, культура врегулювання криз та конфліктів тощо.

Дослідниками зазначається, що економічна культура особистості є економічним світом людини, в якому репрезентовано цінності економічної реальності, засоби і механізми діяльності, завдяки яким людина адаптується до економічної сфери суспільства [1, с. 80]. Ними вивчаються розвиток внутрішньої культури працівників підприємства, внутрішня культура аудиторської фірми, етика, етичні норми, норми професійної етики контролера, вплив бізнес-культури на розв'язання проблем підприємства в умовах глобальної трансформації, фактори культури та етики у проведенні бухгалтерського обліку й аудиту в Україні тощо. Важливою складовою сучасних систем управління є корпоративна культура, розвиток якої розглядається як важливий компонент соціального пакету. Досліджується вплив корпоративної культури на формування корпоративної системи обліку та звітності [2].

Реалізація програм культури при виконанні Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом [3]. У статті 444 глави 24 Угоди («Культура») зазначено, що Сторони сприяють діалогу та співробітництву між учасниками громадянського суспільства з обох сторін як невід'ємної частини відносин між Україною та ЄС, шляхом: а) зміцнення контактів та взаємного обміну досвідом між організаціями громадянського суспільства в Україні та державах-членах ЄС, зокрема проведення професійних семінарів, підвищення кваліфікації тощо; б) сприяння процесу інституційної розбудови та консолідації організацій громадянського суспільства, у тому числі, серед іншого, лобістській діяльності, неформальному спілкуванню, візитам і семінарам тощо; в) забезпечення поінформованості українських представників щодо організації в рамках ЄС консультацій та діалогу між соціальними і громадськими

партнерами з метою залучення громадянського суспільства до політичного процесу в Україні.

При реалізації євровектора розвитку України слід мати на увазі також перспективи зняття митних бар'єрів між країнами ЄС, виконання рішень про спільну систему податку на додану вартість а також посилення і зміцнення співробітництва, спрямованого на вдосконалення й розвиток податкової системи ЄС і податкових органів України [3]. Ці управлінські рішення, яких дотримуються всі країни-члени ЄС, неминуче знайдуть відображення у культурі обліку й оподаткування та адмініструванні податків в Україні.

Для успішної мотивації до сплати податків, зменшення масштабів ухиляння від виконання обов'язку платника податків тощо недостатньо тільки розвитку податкової культури на підприємствах – потрібно розвивати податкову освіту та грамотність. Формування довіри до інститутів влади, зниження рівня тіньової економіки та корупції в країні тощо буде суттєво сприяти наповненню бюджету та реалізації важливого принципу податкового законодавства України – фіскальної достатності. Тому слід розширити інституційне коло суб'єктів податкових відносин України із притаманною ним податковою культурою, включивши до нього податкових та юридичних консультантів, бухгалтерські й аудиторські фірми тощо, які надають платникам податків послуги з ведення бізнесу.

Виховання культури особистості та національна ідея. На думку професора В. Ключникова, головним у формуванні культури особистості є вивчення в процесі виховання системи навчальних дисциплін, в яких обов'язково пропагуються ідеї культурного виховання. Сутністю виховання культури особистості повинна стати національна ідея, яка передбачає:

- знання історії своєї родини, рідного краю (малої батьківщини), своєї країни, її багатогранної історії;
- знайомство студентів із життям та діяльністю видатних представників нації;
- єдність і спільність народів і націй, які проживають в Україні, люблять Україну як свою батьківщину в економічному та соціально-політичному аспектах;
- створення висококультурної національної еліти;
- розбудову демократичних основ Української держави;
- роль загальнодержавних інтересів як об'єднуючого начала для усіх громадян України.

Велике значення у підготовці майбутніх спеціалістів, зокрема бухгалтерів, фінансистів, аудиторів, статистиків, має правова культура. Кожне рішення або зауваження з боку перевіряючого повинні відповідати нормам права або настановам державних органів.

Культура особистості – це у першу чергу її культура як спеціаліста, професіонала, здатність особистості не боятися визнати свої помилки та бажання ці помилки виправити. Найважче у життєдіяльності – це здібність людини пізнати самого себе і вміти та хотіти виправити свої помилки. Спеціаліст – будь

то бухгалтер, аудитор, фінансист, – який володіє моральною та правовою культурою, розуміє сенс своєї діяльності.

Зазначені вище поради мудрої людини, професора В. Ключникова із вдячністю втілюються в Національній академії статистики, обліку та аудиту. Зараз в НАСООА викладаються такі культуро формуючі дисципліни: «Історія державності та культури України», «Психологія та педагогіка», «Культура наукової мови», «Конфліктологія», «Європейська інтеграція», «Вступ до спеціальності», «Правознавство» тощо.

Потрібні подальші міждисциплінарні дослідження, що охоплюють економічні, соціологічні, психологічні, культурологічні, правові, етичні аспекти суспільних відносин щодо культури особистості та економіки. Творче використання здобутків соціальних наук дозволить знайти нові шляхи розв'язання проблем обліку, звітності, аудиту, оподаткування, що вже назріли.

Ключем до органічного поєднання культури особистості та її професійної діяльності є досягнення балансу і компромісу. Необхідно знаходити шляхи розв'язання протиріч. Культурним кодом майбутнього фахівця слід вважати патріотизм, сповідання чесності та професіоналізму.

Список використаних джерел

1. Москаленко В. В., Шайгородський Ю. Ж., Міщенко О. О. Економічна культура особистості: соціально-психологічний аспект: монографія. Київ: Центр соціальних комунікацій, 2012. 348 с.

2. Куцик П. О. Концепція уніфікованої системи обліку і звітності в корпоративному управлінні: монографія. Львів: Вид-во Львівського торговельно-економічного університету, 2017. 408 с.

3. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011

***Пархоменко Вікторія Вікторівна,**
кандидат економічних наук, доцент,
декан фінансово-економічного факультету;*

***Черушева Галина Батрбеківна,**
кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач відділом профорієнтаційної роботи;
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

ІНТЕГРАЦІЯ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР

Входження України в світовий освітній простір потребує від національної системи вищої освіти спрямованості на активізацію мобільності, сприяння працевлаштуванню випускників на внутрішньому та зовнішньому ринках праці в умовах високої конкурентності. Важливою складовою інтеграційних процесів